

||
KS 20160930

TJÄNSTESKRIVELSE

2016-09-12

Kommunstyrelsen

Strategi för ökad medborgardialog

Dnr: KS 16/299

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsens kontor har på uppdrag av demokratiberedningen tagit fram ett förslag till en strategi för ökad medborgardialog. Kommunstyrelsen föreslås remittera strategin för ökad medborgardialog till kommunens nämnder för svar senast den 9 januari 2017.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens kontors tjänsteskrivelse den 12 september 2016

Demokratiberedningens skrivelse den 24 aug 2016

Kommunstyrelsens kontors strategi för ökad medborgardialog den 18 aug 2016

Ärendet

När Södertälje kommun 2015 skapade *demokratiberedningen* fastslogs att ett av tre huvuduppdrag för beredningen ska vara att utveckla nya former för medborgardialog. Som ett led i detta gavs kommunstyrelsens kontor och enheten för utredning och hållbarhet i uppdrag av demokratiberedningen att ta fram en ny strategi för ökad medborgardialog.

Trots det tidigare styrdokumentet, *riktlinjer för medborgardialog* från 2010 har arbetet med medborgardialoger inte riktigt tagit fart i organisationen. Denna strategi kan ses som ett omtag i frågan och målet med strategin är en ökad medborgardialog i Södertälje kommun.

Strategin för ökad medborgardialog pekar på vikten av ökad och förstärkt dialog. Exakt när, hur och kring vad dialogerna ska kretsa är ett ansvar som ligger på kommunens nämnder att avgöra. Tillsammans med kontorerna har kommunens nämnder en viktig roll att planera och genomföra dialoger tillsammans med medborgarna.

Strategin avslutas med ett antal principer för medborgardialog i Södertälje kommun. Principerna är tänkta att fungera som vägledning för nämnder och kontor i arbetet med att öka medborgardialogen. Kommunstyrelsen föreslås remittera strategin för ökad medborgardialog till kommunens nämnder för svar senast den 9 januari 2017.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

En ökad frekvens av medborgardialoger kräver resurser i form av exempelvis material, lokaler och processledare. Några särskilda medel för detta finns idag inte hos nämnder och kontor. Kostnaderna för medborgardialoger förväntas därför tillsvidare rymmas inom nämndernas och kontorens befintliga budgetar.

Kommunstyrelsens kontors förslag till kommunstyrelsen:

Kommunstyrelsen remitterar strategin för ökad medborgardialog till kommunens nämnder för svar senast den 9 januari 2017.

Camilla Broo

Tillförordnad stadsdirektör

Handläggare: Albin Lindström
Utredare
Enheten för utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 08-523 028 48
E-post: albin.lindstrom@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Akten

Samtliga nämnder

§ 48 Strategi för ökad medborgardialog

Dnr: KS 16/69

Sammanfattning av ärendet

För att tydliggöra medborgarnas centrala roll är det viktigt att kommunala beslut i så stor utsträckning som möjligt föregås av en dialog med medborgarna. Styr dokumentet "Strategi för ökad medborgardialog" pekar på vikten av ökad och förstärkt dialog. Ansvar för vad dialogerna ska ta upp, när och hur dessa ska genomföras, ligger på kommunens nämnder. Nämnderna har, tillsammans med kontoren, en viktig roll för att planera och genomföra medborgardialoger.

Demokratiberedningen uppdrog 2016-06-02, § 37 till presidiet att godkänna det slutliga dokumentet "Strategi för ökad medborgardialog" och remittera det till kommunens nämnder.

Presidiet har väntat med att fatta beslut till efter sommaren och vid dagens sammanträde informerar Albin Lindström, utredning och hållbarhet om strategin.

Beslutsunderlag

Strategi för ökad medborgardialog, rapport daterad 2016-06-02

Tjänsteskrivelse daterad 2016-08-24

Yrkande

Ordförande Anna Bohman Enmalm (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Demokratiberedningens beslut

Demokratiberedningen godkänner dokumentet "Strategi för ökad medborgardialog" daterat 2016-06-02 och översänder den till kommunstyrelsen för remittering till nämnderna.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Akten

SÖDERTÄLJE KOMMUN Kommunstyrelsen	
2016 -09- 02	
Dnr	Rnr

Justerandes signum

Anslagsdatum

2016-09-02

Utdragsbestyrkande

SKRIVELSE

2016-08-24

Kommunstyrelsen

Strategi för ökad medborgardialog

Dnr: KS 16/69

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsens kontor har på uppdrag av demokratiberedningen tagit fram ett förslag till en strategi för ökad medborgardialog. Demokratiberedningen föreslås godkänna strategin samt översända den till kommunstyrelsen för remittering till kommunens nämnder.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens kontors tjänsteskrivelse den 24 aug 2016

Kommunstyrelsens kontors strategi för ökad medborgardialog den 18 aug 2016

Ärendet

När Södertälje kommun 2015 skapade *demokratiberedningen* fastslogs att ett av tre huvuduppdrag för beredningen ska vara att utveckla nya former för medborgardialog. Som ett led i detta gavs kommunstyrelsens kontor och enheten för utredning och hållbarhet i uppdrag av demokratiberedningen att ta fram en ny strategi för ökad medborgardialog.

Trots det tidigare styrdokumentet, *riktlinjer för medborgardialog* från 2010 har arbetet med medborgardialoger inte riktigt tagit fart i organisationen. Denna strategi kan ses som ett omtag i frågan och målet med strategin är en ökad medborgardialog i Södertälje kommun.

Strategin för ökad medborgardialog pekar på vikten av ökad och förstärkt dialog. Exakt när, hur och kring vad dialogerna ska kretsa är ett ansvar som ligger på kommunens nämnder att avgöra. Tillsammans med kontorerna har kommunens nämnder en viktig roll att planera och genomföra dialoger tillsammans med medborgarna.

Denna strategi består strategin avslutas med ett antal principer för medborgardialog i Södertälje kommun. Principerna är tänkta att fungera som vägledning för nämnder och kontor i arbetet med att öka medborgardialogen.

Demokratiberedningen föreslås godkänna strategin samt översända den till kommunstyrelsen för remittering till kommunens nämnder.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Kostnaderna för medborgardialoger förväntas tills vidare rymmas inom nämndernas och kontorens befintliga budget.

Kommunstyrelsens kontors förslag till demokratiberedningen:

Demokratiberedningen godkänner strategin för ökad medborgardialog och översänder den till kommunstyrelsen för remittering till nämnderna.

Handläggare: Albin Lindström

Utredare

Enheten för utredning och hållbarhet

Telefon (direkt): 08-523 028 48

E-post: albin.lindstrom@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

"Dubbelklicka för att infoga bild (Bredd 17,7 cm, höjd 10 cm)"

Rapport | 2016-08-18

Strategi för ökad medborgardialog

Albin Lindström
Utredare
Enheten för utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 08-523 028 48
E-post: albin.lindstrom@sodertalje.se

Innehållsförteckning

1. INLEDNING OCH BAKGRUND	3
2. VARFÖR MEDBORGARDIALOG?.....	3
3. VAD INNEBÄR MEDBORGARDIALOG?	4
4. MEDBORGARDIALOGER I SÖDERTÄLJE KOMMUN.....	4
5. ANDRA INSATSER FÖR ETT STÄRKT MEDBORGARINFLYTANDE.....	5
6. NÄR BÖR MEDBORGARDIALOG ANVÄNDAS?.....	6
7. PRINCIPER FÖR MEDBORGARDIALOG I SÖDERTÄLJE KOMMUN.....	7
8. PROCESS	8
9. ANSVAR OCH UPPFÖLJNING	9

1. INLEDNING OCH BAKGRUND

Medborgaren först är en av hörnstenarna i Södertälje kommuns värdegrund. För att tydliggöra medborgarnas centrala roll är det viktigt att kommunala beslut i så stor utsträckning som möjligt föregås av en dialog med medborgarna. När Södertälje kommun 2015 skapade *demokrati-beredningen* fastslogs att ett av tre huvuduppdrag för beredningen ska vara att utveckla nya former för medborgardialog¹. Som ett led i detta gavs kommunstyrelsens kontor och enheten för utredning och hållbarhet i uppdrag av demokratiberedningen att ta fram en ny strategi för ökad medborgardialog.

Trots det tidigare styrdokumentet, *riktlinjer för medborgardialog* från 2010 har arbetet med medborgardialoger inte riktigt tagit fart i organisationen. Denna strategi kan ses som ett omtag i frågan och målet med strategin är en ökad medborgardialog i Södertälje kommun.²

Detta styrdokument pekar på vikten av ökad och förstärkt dialog. Exakt när, hur och kring vad dialogerna ska kretsa är ett ansvar som ligger på kommunens nämnder att avgöra. Tillsammans med kontorer har kommunens nämnder en viktig roll att planera och genomföra dialoger tillsammans med medborgarna.

Denna strategi består strategin avslutas med ett antal principer för medborgardialog i Södertälje kommun. Principerna är tänkta att fungera som vägledning för nämnder och kontor i arbetet med att öka medborgardialogen.

2. VARFÖR MEDBORGARDIALOG?

Grunderna för en modern demokrati är den representativa demokratin, där vi genom fria och allmänna val utser de folkvalda som ska representera folket i våra politiska församlingar. Längre ansågs denna demokratitanke tillräcklig för att effektivt kunna styra med folkets stöd. Under den senare delen av 1900-talet och fram till idag har ett mer splittrat samhälle vuxit fram där representativiteten har hamnat i fokus. Frågan om hur väl våra folkvalda politiker representerar alla delar av befolkningen har blivit allt mer aktuell. För att komplettera den representativa demokratin och stärka möjligheten till inflytande och delaktighet diskuteras mellanvalsdemokratin allt flitigare. Hur får medborgarna möjlighet till inflytande mellan valen vart fjärde år?

Lokala folkomröstningar, medborgarförslag och samråd i olika former är några av de vägar till vilka folket kan påverka beslutsfattandet. En annan form är *medborgardialog*.

Användandet av medborgardialoger har ökat under de senaste åren som ett sätt att förstärka den demokratiska utvecklingen på lokal nivå. Motiven är dels den representativa demokratin ”kris” där de politiska partierna tappar medlemmar. Även samhällets ökade splittring har föranlett en ökad användning av dialoger, framförallt i socialt utsatta områden runt om i Sveriges kommuner. Denna utveckling kan skönjas även internationellt.

¹ De övriga huvuduppdragen är att höja valdeltagandet i kommunen och bidra till ett större samhällsengagemang

² Denna strategi ersätter det tidigare styrdokumentet - riktlinjer för medborgardialog.

3. VAD INNEBÄR MEDBORGARDIALOG?

2014 års Demokratiutredning Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5) har en grunddefinition av medborgardialog som lyder: ett möte eller ett samtal mellan väljare och förtroendevalda eller mellan medborgare och tjänstemän.

Syftet med medborgardialoger handlar ofta om att låta deltagarna (individer, intressegrupper eller andra aktörer) bidra till utformningen av ett särskilt beslut - att ge beslutsfattarna ett bättre underlag inför ett beslut. Syftet kan också vara att öka medborgarnas kunskaper, förbättra deltagandet och inflytandet, att lämna över beslutsmakten i en viss fråga eller att marknadsföra den egna kommunen. I grunden handlar medborgardialog om rätten och möjligheten till inflytande.

En medborgardialog kan ta många former där huvudsaken är mötet och dialogen mellan beslutsfattare och medborgare. Mötet kan ske på plats eller i elektronisk form. Några exempel på dialogformer är:

- Samråd
- Referensgrupper
- Remiss
- Webbpaneler
- Informationsmöten
- Cafédialoger
- Framtidsverkstäder
- Open space
- Medborgarbudget
- Rådslag
- Dialogforum

Det går inte att säga att någon form av dialog är att föredra framför andra, utan formen för den aktuella dialogen måste styras av ursprungsfrågans karaktär, syfte och den tilltänkta målgruppen.

4. MEDBORGARDIALOGER I SÖDERTÄLJE KOMMUN

Södertälje har alltid haft ett rikt föreningsliv och civilsambälle med engagerade idrottsföreningar, kulturutövare, kyrkor och studieförbund. Samtidigt är Södertälje på många sätt en delad stad där stora grupper inte har samma möjlighet till delaktighet och inflytande. I valet 2014 sjönk valdeltagandet i Södertälje medan vi såg ett stigande valdeltagande på många andra platser runt om i landet. Skillnaderna mellan de områdena med högst och lägst valdeltagande i kommunen är närmare 50 procent. Detta indikerar att många inte omfattas av den representativa demokratins famn och Södertälje kommun måste därför arbeta mer med att inkludera de grupper som har en sämre möjlighet till inflytande och delaktighet. Speciella insatser bör därför göras för att nå de grupper som har en sämre representation i folkvalda församlingar, som i mindre

grad är engagerade i föreningar och som har svårt att göra sin röst hörd. Ungdomar, utrikesfödda och personer med funktionsnedsättningar ser vi har en sämre möjlighet till inflytande och påverkan över det lokala beslutsfattandet.

För att fånga upp medborgarinflytandet och komplettera den representativa demokratin har vi sedan länge haft fasta sammanslutningar i form av råd i Södertälje kommun. Pensionärsrådet (KPR), handikapprådet (KHR) och ungdomsrådet har alla etablerats som remissorgan i organisationen.

Med inrättandet av demokratiberedningen 2015 markerar Södertälje kommun att organisationen på ett systematiskt sätt arbetar med demokratifrågorna ur ett bredare perspektiv. Medborgardialoger är tillsammans med ett ökat engagemang de insatser som demokratiberedningen arbetar med för att nå det övergripande målet att ökat valdeltagande.

5. ANDRA INSATSER FÖR ETT STÄRKT MEDBORGARINFLYTANDE

Utöver ett utökat arbete med medborgardialoger finns alternativa samrådsformer för att nå ett större engagemang och ge medborgarna ett större inflytande. Dessa ytterligare insatser för att förstärka inflytandet kräver i vissa fall ytterligare utredning och politiska beslut

Utveckla kommunens hemsida

För att alla medborgare ska kunna vara delaktiga och ha möjligheten till inflytande behövs ökad kunskap. Genom öppenhet, transparens och tydlighet Via kommunens egen webbsida finns möjligheter att nå en stor grupp människor. Tydligare information om rättigheter, delaktighet och inflytande på hemsidan

Medborgarbudget och medborgarpaneler

Två former av medborgarinflytande som blivit allt vanligare de senaste åren är medborgarbudget och medborgarpaneler. Medborgarbudget innebär att beslutsmakten helt eller delvis lämnas till medborgarna. I Sverige har modellen än så länge använts sparsamt. De exempel som finns har ofta berört specifika grupper som t ex ungdomar och handlat om frågor som upprustning av parker och trygghetshöjande åtgärder. Forskningen har visat att modellen är positiv för medborgarnas inflytande men riskerar att påverka den politiska jämlikheten negativt.

Med medborgarpaneler menas en modell där invånarna bjuds in att återkommande få möjlighet att lämna synpunkter på specifika frågor. En fördel med paneler är att det är lätt att skapa en bred representation av olika grupper då kommunen själv styr vilka som bjuds in att medverka. Panelerna kan genomföras genom till exempel webb-enkäter och är därmed en kostnadseffektiv metod att inhämta synpunkter från medborgarna.

Utveckling av rådsorganen

Idag har Södertälje kommun tre råd för inflytande från handikapprådet (KHR), pensionärsrådet (KPR) och ungdomsrådet. Råden har delvis olika förutsättningar KHR och KPR arbetar mot hela kommunen medan ungdomsrådet i sin nuvarande form främst arbetar mot kultur- och

fritidsnämnden. Utvecklingspotential finns i att förtydliga de nuvarande rådens roll som remiss/dialogorgan samt genom en möjlig utökning av antalet råd. Ett flertal kommuner i landet har till exempel råd för nationella minoriteter och råd för personer med utländsk bakgrund. Liknande rådsorgan skulle kunna vara intressanta att prova även i Södertälje kommun.

Verksamhetsförlagda nämndsammanträden

Nämnder och råd i Södertälje kommun uppmanas att förlägga sammanträden ute i nämndernas verksamheter. Genom att hålla sammanträden i lokaler utanför stadshuset kommer de förtroendevalda lättare i kontakt med medborgarna, minskar tröskeln för medborgare som vill besöka sammanträden och kan därmed skapa ett intresse för lokal politik. Även enskilda studiebesök på kommunala arbetsplatser uppmanas. Varje förtroendevald i Södertälje kommun har rätt till högst fyra sådana dagar per kalenderår, oberoende av antalet uppdrag,

6. NÄR BÖR MEDBORGARDIALOG ANVÄNDAS?

Något enkelt svar på frågan om när en medborgardialog kan vara aktuell är inte lätt att ge. Bland annat frågans omfattning och allmänintresset påverkar lämpligheten i en dialog. I sin nuvarande utformning finns inte några tvingande regler i kommunallagen på dialog med medborgarna innan beslut. Inom vissa områden finns dock annan lagstiftning som ställer krav på dialog.

Enligt plan- och bygglagen (2010:900) måste dialoger i form av samråd ske vid upprättandet av detaljplaner och vid upprättande/revidering av översiktsplan. Även i kollektivtrafiklagen (2010:1065) och lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk finns krav på samråd.

Huvudprincipen är att medborgardialoger bör användas vid stora viktigare beslut. Frågor med stora ekonomiska och sociala konsekvenser och frågor av permanent natur. Exempel som betänkanudet Att tänka efter före – samråd i kommuner och landsting (SOU 2001:89) presenterade som viktiga frågor var; stora investeringar i infrastruktur, stora försäljningar av kommunala tillgångar, kritisk avveckling av kommunal verksamhet samt avtal med annan om drift av kommunal verksamhet. Dessa exempel berör främst kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. För övriga nämnder och kontor finns andra frågor som är viktiga för den egna verksamheten och där dialoger är lämpliga.

Nedan följer några exempel på områden och frågor där medborgardialoger med fördel kan användas.

- Beslut om ny verksamhet som påverkar medborgarna (ny mötesplats för äldre, inrättande av en spontanidrottsplats)
- Framtagandet av styrdokument som får konsekvenser för medborgarna (Kulturplan, Näringslivsstrategi)
- Utvecklingsarbete (Varumärkesstrategi, centrum-utveckling)
- Prioriteringsfrågor (Vilka frågor ser medborgarna att nämnderna fokuserar på?)

- Vid skapandet av nya projekt med medborgarna som målgrupp (EU-finansierade projekt, stadsutvecklingsprojekt)

Innan en nämnd eller kontor bestämmer sig för att anordna en medborgardialog är det viktigt att fundera över syftet med dialogen och om organisationen har resurser att kunna hålla en givande dialog. Medborgardialoger är ingen universallösning som alltid passar utan kräver eftertanke och ett tydligt syfte. En dialog som inte genomförs på rätt sätt riskerar att få motsatt effekt och kan skada medborgarnas förtroende för de folkvalda.

7. PRINCIPER FÖR MEDBORGARDIALOG I SÖDERTÄLJE KOMMUN

För att stötta nämnder och kontor i att arbeta med medborgardialoger har ett stödmaterial tagits fram i form av principer som gäller för medborgardialoger i Södertälje kommun:

Medborgardialoger ska vara öppna och tillgängliga för alla

I så stor utsträckning som möjligt bör medborgardialogerna ha ett brett anslag. Olika grupper, föreningar eller andra aktörer kan vara prioriterade målgrupper för dialogen men alla ska ändå känna sig välkomna. Använd gärna sociala medier för att sprida information om dialogen.

Politisk jämlikhet och representation är viktiga i dialogen

Precis som att alla bör bjudas in att delta är det viktigt att särskilt fundera över de grupper som ofta har mindre möjlighet till delaktighet och inflytande. För att uppnå en bred representation av deltagare måste ibland särskilda insatser göras för att nå underrepresenterade grupper. Tänk på att dessa kan variera beroende av frågans karaktär. Man bör också fundera på huruvida deltagarna representerar den breda massan eller om det är personer som har starka åsikter, är intresserade eller brinner för frågan som väljer att delta.

Deltagarna bör få medverka i framtagandet av dialogen

I den mån det är möjligt är det önskvärt att involvera de potentiella deltagarna redan i framtagandet av medborgardialogen. När deltagarna känner att de kan vara med och påverka tidigt i processen är möjligheterna till en lyckad dialog större.

Samverkan med organisationer, föreningar, råd och näringsliv ska tas tillvara och vidareutvecklas

Det är sällan som enbart kommunmedborgare berörs av frågan kring vilken dialogen kretsar. Andra aktörer från civilsamhälle, politiken eller näringslivet kan också vara viktiga att bjuda in till dialog.

Dialogen ska hållas tidigt i en beslutsprocess

Om dialogen är del av en beslutsprocess är det viktigt att redan i den inledande fasen hålla dialogen, annars riskerar deltagarna att känna ett missnöje över den bristande möjligheten att påverka beslutet. Om beslutet känns förutbestämt skapar det en grogrund för missnöje och dialogen framstår som "ett spel för gallerierna".

Rollfördelningen mellan tjänstemän och förtroendevalda måste vara tydlig

I många fall är det önskvärt att förtroendevalda inte deltar i egenskap av partiföreträdare. Ofta är partifärg inte det viktiga i dialogen utan deltagarna vill bli lyssnade på utav någon som är intresserad av vad de har att säga. Precis som syfte och förväntningar på dialogen måste vara tydligt så måste rollfördelningen mellan anordnarna av dialogen vara det. Beskriv de olika rollerna tydligt så att deltagarna förstår tjänstemän och förtroendevaldas roll både under dialogen, men även i det fortsatta arbetet.

Syftet och möjligheten till påverkan måste vara tydlig

I de allra flesta dialoger tas inga beslut på plats. Var tydlig med att dialogen är till för att inhämta synpunkter, inspireras och diskutera. Men att beslutet om hur vi går vidare ligger hos de förtroendevalda. Det är när deltagarna upplever att beslut fattats under dialogen som missnöje lätt uppstår. Sammanfatta därför gärna dialogen och förtydliga vad som framkommit och hur det kommer att tas tillvara.

Resultaten av medborgardialogerna måste återkopplas till deltagarna

Återkoppling av resultatet är tillsammans med ett tydligt syfte och förväntningar de viktigaste delarna av en medborgardialog. Genom återkopplingen får deltagarna dels en gemensam bild av dialogen och vad som framkom. Arrangören av dialogen får även en möjlighet att lyfta upp de viktiga slutsatserna och presentera hur frågan kommer att hanteras vidare.

8. SYSTEM FÖR ÅRLIG UPPFÖLJNING

För att tydliggöra och förstärka Södertälje kommuns arbete med medborgardialoger har ett system arbetats fram för årlig uppföljning av dialoger.

Kommunfullmäktiges långsiktiga mål

I mål och budget 2016-2018 återfinns kommunfullmäktiges långsiktiga mål:

Människors upplevda inflytande (information, kontakt, påverkan, förtroende) i kommunen ska öka.

Användandet av medborgardialoger har en naturlig koppling till detta mål och blir en av de åtgärder som kommunen vidtar för att leva upp till målet om ökat inflytande.

System för årlig uppföljning

Inför varje nytt år utser varje nämnd en ansvarig tjänsteman samt förtroendevald (ordförande eller annan ansvarig) som tillsammans med utredning och hållbarhet i början av året bedömer de då kända ärenden som är aktuella för medborgardialog under det kommande året. Löpande görs bedömningar om behovet av dialog i större viktiga ärenden under året.

En övergripande uppföljning görs i kommunens årsredovisning och varje nämnd kan i sina årsbokslut redovisa hur arbetet med medborgardialoger sett ut under året. En sammantagen uppföljning tas varje år fram av demokratiberedningen.

Den årliga processen beskrivs enkelt i modellen nedan.

Stöd i att utforma en medborgardialog ges av enheten för utredning och hållbarhet.

9. ANSVAR

Denna strategi följs upp inför varje ny mandatperiod och revideras av kommunstyrelsen vid behov. Exempelvis vid ny lagstiftning eller andra förändringar som påverkar förutsättningarna för medborgardialog i kommunen.